

Intensive læringsforløb er blevet fremstillet som løsningen for de elever, der er særligt udfordrede både fagligt og socialt i skolen. Nu sætter forskere fra DPU, Aarhus Universitet imidlertid spørgsmålstegn ved de langsigtede skolefaglige og trivselsmæssige effekter af det pædagogiske koncept. Effekterne lader til at flade ud – eller ligefrem gå i en negativ retning – når man måler et år senere.

TURBOLÆRING ER INGEN MIRAKELKUR

FOTO: MIKAL SCHLOSSER

»Intensive læringsforløb er ikke nogen mirakelkur i forhold til elevernes faglige resultater. Og det er bestemt heller ikke et quick fix på skolens problemer. Al vellykket udvikling for børn i skolen handler grundlæggende om nogle komplicerede samspil.«

Christian Chrstrup Kjeldsen

AF KNUD HOLT NIELSEN

« Jyske drenge overgår alle forventninger: Bliver tre år klogere på 12 dage.»

Sådan lød overskriften på en af de mange begejstrede historier, der gennem de seneste år har hyldet intensive læringsforløb – eller turbolæring, som det også er blevet kaldt. Drengene var del af DrengAkademiet, et samarbejde mellem Esbjerg Kommune og LøkkeFonden målrettet drenge med store faglige problemer.

Efter at skoler i årevis havde kæmpet for at løfte fagligt svage elever, hvoraf langt de fleste også havde både sociale og trivselsmæssige problemer med i bagagen, så havde man med de intensive læringsforløb tilsyneladende fundet det koncept, der kunne skabe grundlæggende forandringer for børnene.

Efter blot få ugers forløb kunne elever med faglige problemer i skolen flytte sig flere læringsår i dansk og matematik. Idéen bredte sig i løbet af få år – i 2012 var der blot fire forskellige projekter, men i 2016 var antallet vokset til 35.

Forskere fra DPU, Aarhus Universitet har undersøgt, hvad børn og unge egentlig får ud af de intensive læringsforløb, når man følger dem over tid. Overraskende viser undersøgelsen, at effekterne på den lange bane er forsvindende små – og for nogle børn er den målte effekt efter nogle år ligefrem negativ.

Men hvordan kunne begejstringen brede sig så hurtigt over det pædagogiske og politiske landskab? Og hvor stiller det så skolen nu?

»Historien bag det pædagogiske koncept for de intensive læringsforløb er lidt overraskende, for det starter egentligt et helt andet sted,» fortæller Søren Langager, lektor på DPU, Aarhus Universitet, der igennem de sidste tre år har gennemført følgeforskning af det intensive læringsforløb Lær for Livet.

Han fortæller, at idéen om læringscamps oprindeligt har afsæt i True North-projektet fra 2007, som den tidligere jægersoldat Nikolaj Moltke-Leth står bag. True North har sit afsæt i positiv psykologi og arbejder med at lade børn og unge bevæge sig ud i nogle anderledes og mere intensive miljøer, end de befinder sig i til daglig, og her skal de arbejde med at udvikle deres personlige styrkesider og læringsstrategier.

»True North handlede egentlig om at styrke unges individuelle personlige og sociale udvikling, men i 2012 blev grundidéen oversat til Egmont Fondens og LøkkeFondens nye projekter om intensive læringsforløb, hvor fokus først og fremmest var på at få eleverne til at flytte sig skolefagligt,» fortæller Søren Langager.

I mellemtiden var der nemlig sket en generel omvæltning inden for det socialpædagogiske felt. Tidligere havde man fokuseret på at få håndteret børn og unges personlige og sociale problemer, så de blev parate til undervisning, men den svenske forsker Bo Vinnerljung kunne præsentere nogle markante kvantitative forskningsresultater, der pegede på, at hvis udsatte børn og unge fik et markant skolefagligt løft, så kunne det afhjælpe mange af de andre problemer, som de også stod med.

»I Danmark havde man samtidig fået inklusionsloven i 2012. Det betød, at to tredjedele af børnene i den almindelige specialundervisning pludselig blev til 'almindelige børn'. Inklusionslovens skyggeside var, at der nu var mange elever med faglige vanskeligheder, som ikke havde lov til at få hjælp og støtte udefra,» siger Søren Langager.

En løsning på skolens problemer

Politikerne havde skabt et nyt problem for skolen, og kommunerne og skolerne havde ikke selv løsningen. Derfor var de interesserede

INTENSIVE LÆRINGSFORLØB

– DET PÆDAGOGISKE KONCEPT

De forskellige intensive læringsforløb, med LøkkeFondens DrengAkademiet og Egmont Fondens Lær for Livet som de væsentligste, baserer sig alle på samme pædagogiske grundkoncept om, at hvis man forbedrer børnenes skolefaglighed, så kan man derigennem også styrke deres personlige og sociale udvikling og dermed bidrage til at løse nogle af de unges trivselsproblemer. Børnene kommer ud af deres vant rammer og deltager på en læringscamp i flere uger. Her spiser de sundt, sover ordentligt, og de arbejder med at styrke deres færdigheder i regning, stavning og læsning og deres personlige og sociale kompetencer.

I starten af læringscampen bliver børnene testet for, hvor de ligger fagligt, og så arbejder underviserne på læringscampen med at lave intensive, individualiserede læringsforløb målrettet disse faglige udfordringer.

i at skabe nogle ekstraordinære indsatser for de børn, som havde det sværere end andre, men som ikke havde det så dårligt, at man fortsat kunne henvise til specialpædagogiske tilbud.

Her fremstod de intensive læringsforløb som det columbusæg, der kunne forene forskellige forestillinger og behov i én enkelt løsning.

For det første en idé om, at bedre skolefaglighed var vejen til et bedre liv for børnene, i og med det også ville løse deres sociale trivselsproblemer. For det andet en tro på, at man igennem intensive læringscamps kunne give eleverne et boost, som kunne sikre dem et varigt skolefagligt løft. Og endelig det forhold, at der med inklusionsloven opstod en ny gråzone af børn, som havde vanskeligt ved skolen, men som ikke havde nogen steder, hvor de kunne få hjælp og støtte. Disse børn kunne man nu tage hånd om med de intensive læringsforløb.

Der var dog også et væsentligt element af skepsis over for skolens egne muligheder for at kunne håndtere disse problemer, fortæller lektor på DPU, Aarhus Universitet, Christian Chrstrup Kjeldsen, der sammen med Søren Langager har undersøgt de langvarige effekter af Lær for Livet-projektet.

»Man har nogle reelle problemstillinger i skolen: Anbragte og udsatte børn får ikke i samme grad som deres kammerater afsluttet

folkeskolen og gennemført en ungdomsud-
dannelsen. Der er så samtidig nogle forestillin-
ger i tiden om, at der må være nogle aktører
uden for skolen, som kan løse problemerne
og give de unge et nødvendigt skub, når nu
skolen tilsyneladende ikke kan. Derfor valgte
en række fonde at støtte de intensive lærings-
forløb. De ønskede at adressere væsentlige
samfundsmæssige problemer og bidrage til
en løsning af dem,” siger Christian Christrup
Kjeldsen.

Ikke evidens for langtidseffekter

Søren Langager fortæller, at der allerede
omkring 2013 blev udarbejdet en kortlæg-
ning, som pegede på, at der ikke var no-
gen evidensbaseret viden om, hvorvidt de
intensive læringsforløb reelt var en effektiv
måde at forbedre børnenes faglige resultater
på og sikre dem bedre sociale og personlige
kompetencer. Så når Undervisningsministe-
riet og de store fonde valgte at gå ind i pro-
jekterne, så var det, fordi selve idéen tændte
dem, og fordi de havde en forventning om, at
konceptet kunne give positive resultater for
de unge.

Tilsyneladende var de intensive lærings-
forløb da også en markant succes. Undersø-
gelser og målinger umiddelbart før og efter
deltagelse i læringscamps tydede på, at de
unge fik nogle markante skolefaglige løft,
men der var imidlertid ingen sikker viden
om de langvarige effekter.

I juni 2018 kunne forskerne fra DPU,
Aarhus Universitet så offentliggøre den
første større evidensbaserede undersøgelse
af langtidseffekter af intensive lærings-
forløb i Danmark.

”Umiddelbart efter at eleverne har været
igennem et intensivt læringsforløb, kan vi se
de samme effekter i matematik, stavning og
læsning, som man har fundet i andre under-
søgelser. Men ser vi på elevernes udvikling
et år efter, så bliver billedet noget mere nuan-
ceret,” siger Christian Christrup Kjeldsen og
forklarer videre:

”Et år efter kan vi iagttage, at der er fast-
holdt en lille effekt for eleverne i læsning og
stavning, men meget mindre i matematik.
Hvis vi kigger specifikt på matematik, så er
der samlet set en mindre tilbagegang sam-
menlignet med normreferencen, som er den
udvikling, man normalt ser blandt alle sko-
leelever i løbet af et år,” forklarer Christian
Christrup Kjeldsen.

Nye huller opstår

De positive korttidseffekter af de intensive
læringsforløb kan til dels forklares med, at

»Det har været en måde at lægge låg på det ubehagelige
og besværlige faktum, at der bør ske forandringer i den
almindelige skole, så den bliver gearret til også at rumme
børn med faglige og sociale problemer.«

Søren Langager

man tester eleverne diagnostisk og efterføl-
gende træner dem i netop det, de har svært
ved. Men eleverne er ikke blevet markant
styrket i forhold til at følge skolens almin-
delige pensum. Så når de testes et år senere,
så er effekten enten forsvundet eller blevet
væsentligt mindre. Hvorfor?

”På den korte bane får de fyldt nogle faglige
huller ud, men på den lidt længere bane
opstår der nye huller. Det er den effekt, vi

kan se, når vi undersøger udviklingen blandt
eleverne fra de intensive læringsforløb i
forhold til normreferencen,” siger Christian
Christrup Kjeldsen.

Han peger fx på, at en elev i et intensivt
forløb kan lære at lave brøkgregning, hvis
det er det, han eller hun har problemer
med. Men at få en anden tilgang til læring,
eksempelvis at gå fra konkret tænkning til
abstrakt problemløsning, er imidlertid ikke

gjort med, at man tilegner sig en meget konkret og afgrænset færdighed. Resultaterne fra undersøgelsen indikerer, at når børnene møder skolehverdagen igen, så bliver de bragt tilbage på den gamle kurs.

”Intensive læringsforløb er ikke nogen mirakelkur i forhold til elevernes faglige resultater. Og det er bestemt heller ikke et quick fix på skolens problemer. Al vellykket udvikling for børn i skolen handler grundlæggende om nogle komplicerede samspil. Relationen mellem pædagogen og barnet, forholdene børnene imellem, børnenes sociale opvækstvilkår, skolens lovgivningsmæssige mulighedsbetingelser, de fysiske rammer, lærernes uddannelsesniveau, de didaktiske greb, man vælger over for børnegruppen, og meget mere,” siger Christian Christrup Kjeldsen.

Når det kommer til elevernes trivsel og sociale udvikling, viser undersøgelsen, at der heller ikke på det punkt er nogen væsentlig effekt, hvis man måler et år efter.

”Vi har i forskningsprojektet både benyttet os af SDQ-test (Strengths and Difficulties Questionnaire) og set på elevernes udvikling i de nationale trivselsmålinger. Intet peger på, at de intensive læringsforløb markant styrker elevernes trivsel og sociale udvikling,” siger Søren Langager.

Forandring tager tid

Begge forskere understreger derfor, at det er nødvendigt at udvikle et mere realistisk billede af, hvad man kan udrette med intensive læringsforløb.

”Vi er nødt til at stoppe op og diskutere, hvad vi egentlig forstår ved intensiv undervisning, og hvordan den skulle kunne skabe de forandringer for børn og unge med faglige og sociale problemer, som en langvarig, almindelig skolegang ikke er i stand til,” siger Christian Christrup Kjeldsen og fortsætter:

”Hvis vi eksempelvis kigger på reproduktionen af social ulighed ud fra Pierre Bourdieus klassiske begreb om habitus, så er afstanden mellem den habitus, en elev kommer med, og den forventede habitus, som skolen prøver at indpode, større for de elever, der kommer fra ikke-uddannelsesvante hjem. Hvis man skal skabe en varig skolefaglig forandring, så tager det tid, og vores undersøgelsesresultater peger på, at det ikke er noget, man kan forcere. Forandringer i habitus er kropsligt forankret historie, og store forandringer tager som regel lang tid.”

Virker for nogle børn

Forskerne forklarer, at forskellige former for didaktikker, undervisningsteknologier og

LÆR FOR LIVET

DPU-forskerne Søren Langager og Christian Christrup Kjeldsen har fulgt udviklingen af de fire årgange, der indtil nu er startet på intensive læringsforløb i projektet Lær for Livet, der er initieret af Egmont Fonden. Lær for Livet er det mest ambitiøse af de forskellige projekter med intensive læringsforløb, idet det omfatter et seksårigt læringsprogram med årlige camps og frivillige mentorer tilknyttet de enkelte børn over flere år.

Forskningsprojektet Lær for Livet – nye veje til skolefaglige mål for anbragte børn afsluttes i 2020. I den sidste del af projektet fokuserer forskerne på, hvordan det går eleverne ved afslutning af folkeskolen og tiden derefter.

pædagogiske greb virker forskelligt afhængigt af, hvilket barn der skal lære. Samtidig holder de fast i, at de intensive læringsforløb har en vis effekt for nogle børn, selvom de altså ikke har voldsomme effekter over tid.

”Ser vi specifikt på Lær for Livet, så har børnene ikke fået et markant fagligt løft på den længere bane, men det er jo muligt, at elevernes faglige eller sociale udvikling faktisk kunne have været væsentligt ringere, hvis ikke de havde været igennem forløbet,” siger Søren Langager, der derfor advarer mod for skarpe konklusioner.

Set i bakspejlet har de intensive læringsforløb måske primært tjent et overordnet formål:

”Det har været en måde at lægge låg på det ubehagelige og besværlige faktum, at der bør ske forandringer i den almindelige skole, så den bliver gearret til også at rumme børn med faglige og sociale problemer,” siger han og påpeger, at skolen skam også kan lære noget af de intensive læringsforløb, nemlig at det er en god idé at tænke i mere varierede undervisningsforløb.

”Hvordan kan man lave varierende intensitet i læringsrytmer, der også kan implementeres i undervisningen på de almindelige skoler? Det er noget af det, vi forfølger i vores videre forskning.”

Holistisk pædagogik

Christian Christrup Kjeldsen bemærker, at der er en efterspørgsel blandt lærere og skoleledere på netop denne type koncepter, hvilket de som forskere er nødt til at tage alvorligt.

”Vi skal huske på, at de her pædagogiske trends ikke opstår ud af ingenting. Der er blandt de fagprofessionelle en efterspørgsel efter koncepter og manualer, der kan beskrive og forklare, hvordan de skal gribe konkrete situationer med den her gruppe af børn og unge an. Men hverken elever eller lærere bliver i dag klædt godt nok på af de her quick fix-koncepter med kortvarige effekter. I stedet er der brug for reel pædagogik og professionel dømmekraft,” siger Christian Christrup Kjeldsen og tilføjer:

”Det handler om at gribe det pædagogiske arbejde holistisk an. Altså en mangfoldighed af didaktiske tilgange og forståelser af de enkelte børn, som qua de professionelles dømmekraft bliver bragt i spil. De, der arbejder med de her udfordrede børn og unge, skal kunne tage forskellige værktøjer ned fra hylden, afhængigt af hvad der er relevant i den konkrete situation. De skal mestre en refleksiv pædagogik, der hele tiden forholder sig til den enkelte situation og det enkelte barns udfordringer. Det kræver viden, erfaring og indsigt i forskellige metoder. Så frem for flere pædagogiske koncepter er det måske nærmere en udvikling af uddannelsen og efteruddannelsen af lærere og pædagoger, vi skal fokusere på.” ■

Læs mere

Christian Christrup Kjeldsen, André Torre og Søren Langager: Skolefaglige kort- og langtidseffekter af intensive læringsforløb (2018)

Hent rapporten på edu.au.dk/viden/undervisning-og-undervisningsdifferentiering

SØREN LANGAGER er lektor ved DPU, Aarhus Universitet og tilknyttet afdelingen for pædagogisk sociologi. Han forsker i socialpædagogik med særligt fokus på udsatte unge, eksklusionsprocedurer inden for skolen og i pædagogiske institutioner. Han har stået for den del af Lær for livet-projektet, der omhandler trivsel. Han underviser på masteruddannelsen i special- og socialpædagogik og på kandidatuddannelsen i pædagogisk sociologi på DPU, Aarhus Universitet.

CHRISTIAN CHRISTRUP KJELDSSEN er lektor og afdelingsleder for afdelingen for pædagogisk sociologi ved DPU, Aarhus Universitet. Han forsker i social ulighed i uddannelsessystemet og har stået for den del af Lær for livet-projektet, der omhandler de faglige resultater. Han underviser på kandidatuddannelsen i pædagogisk sociologi på DPU, Aarhus Universitet.